Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (velkého senátu)

6. října 2020*

„Řízení o předběžné otázce – Volný pohyb osob – Pracovníci – Nařízení (EU) č. 492/2011 – Článek 7 odst. 2 – Rovné zacházení – Sociální výhody – Článek 10 – Děti plnící povinnou školní docházku – Směrnice 2004/38/ES – Článek 24 – Sociální pomoc – Nařízení (ES) č. 883/2004 – Článek 4 – Článek 70 – Zvláštní nepříspěvkové peněžité dávky – Migrující pracovník, který pečuje o děti plnící povinnou školní docházku v hostitelském členském státě“

Ve věci C-181/19,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím Landessozialgericht Nordrhein-Westfalen (zemský soud pro spory v oblasti sociálního zabezpečení v Severním Porýní-Vestfálsku, Německo) ze dne 14. února 2019, došlým Soudnímu dvoru dne 25. února 2019, v řízení

Jobcenter Krefeld – Widerspruchsstelle

proti

JD,

SOUDNÍ DVŮR (velký senát),

ve složení K. Lenaerts, předseda, R. Silva de Lapuerta, místopředsedkyně, A. Arabadžev, A. Prechal (zpravodajka), M. Vilaras, M. Safjan, P. G. Xuereb, L. S. Rossi a I. Jarukaitis, předsedové senátů, J. Malenovský, L. Bay Larsen, T. von Danwitz, C. Toader, N. Piçarra a A. Kumin, soudci,

generální advokát: G. Pitruzzella,

vedoucí soudní kanceláře: D. Dittert, vedoucí oddělení,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 26. února 2020,

s ohledem na vyjádření předložená:

– za Jobcenter Krefeld – Widerspruchsstelle S. Schwickertem, jako zmocněncem,

– za JD J. Krusem, Rechtsanwalt,

– za německou vládu J. Möllerem a S. Eisenberg, jako zmocněnci,

– za polskou vládu B. Majczynou, jakož i A. Siwek-Ślusarek a E. Borawskou-Kędzierskou, jako zmocněnci,

* Jednací jazyk: němčina.

– za Evropskou komisi E. Montaguti, jakož i B.-R. Killmannem, J. Tomkinem a M. Kellerbauerem, jako zmocněnci,

po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 14. května 2020,

vydává tento

Rozsudek

1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu článku 18 SFEU, článků 7 a 10 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 492/2011 ze dne 5. dubna 2011 o volném pohybu pracovníků uvnitř Unie (Úř. věst. 2011, L 141, s. 1), čl. 24 odst. 2 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES ze dne 29. dubna 2004 o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států, o změně nařízení (EHS) č. 1612/68 a o zrušení směrnic 64/221/EHS, 68/360/EHS, 72/194/EHS, 73/148/EHS, 75/34/EHS, 75/35/EHS, 90/364/EHS, 90/365/EHS a 93/96/EHS (Úř. věst. 2004, L 158, s. 77; Zvl. vyd. 05/05, s. 45), a článku 4 nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004 ze dne 29. dubna 2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení (Úř. věst. 2004, L 166, s. 1; Zvl. vyd. 05/05, s. 72).

2 Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi Jobcenter Krefeld – Widerspruchsstelle (úřad práce Krefeld – Útvar pro vyřizování stížností, Německo) (dále jen „Jobcenter“) a JD ve věci odmítnutí ze strany tohoto úřadu přiznat JD a jeho dvěma dcerám základní dávky v oblasti sociální ochrany stanovené německými právními předpisy.

Právní rámec

Unijní právo

Směrnice 2004/38

3 Body 3, 4, 10, 16 a 21 odůvodnění směrnice 2004/38 uvádějí:

„(3) Občanství Unie by mělo představovat základní postavení státních příslušníků členských států při výkonu jejich práva volného pohybu a pobytu. Je proto nezbytné kodifikovat a revidovat stávající nástroje Společenství, které se zaměřují samostatně na zaměstnané osoby, osoby samostatně výdělečně činné a na studenty a další osoby bez zaměstnání, aby se právo volného pohybu a pobytu všech občanů Unie zjednodušilo a posílilo.

(4) Aby byl překonán tento odvětvový a rozdrobený přístup k právu volného pohybu a pobytu a usnadněn výkon tohoto práva, je třeba jediného právního předpisu, který by změnil nařízení Rady (EHS) č. 1612/68 ze dne 15. října 1968 o volném pohybu pracovníků uvnitř Společenství (Úř. věst. 1968, L 257, s. 2; Zvl. vyd. 05/01, s. 33) a zrušil tyto akty: […]

[…]

(10) Při výkonu svého práva pobytu by se […] osoby v počáteční fázi svého pobytu neměly stát nepřiměřenou zátěží pro systém sociální pomoci hostitelského členského státu. Proto by právo pobytu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků delší než tři měsíce mělo podléhat určitým podmínkám.

[…]

(16) Osoby požívající práva pobytu by neměly být vyhoštěny, pokud nepředstavují nepřiměřenou zátěž pro systém sociální pomoci hostitelského členského státu. […] Zaměstnané osoby, osoby samostatně výdělečně činné či uchazeči o zaměstnání, jak byli definováni Soudním dvorem, by v žádném případě neměli být vyhoštěni, s výhradou případů odůvodněných veřejným pořádkem nebo veřejnou bezpečností.

[…]

(21) Mělo by však být ponecháno na rozhodnutí hostitelského členského státu, zda občanům Unie jiným než zaměstnaným osobám nebo osobám samostatně výdělečně činným a osobám, které získají tento status, nebo jejich rodinným příslušníkům, přizná sociální pomoc během prvních třech měsíců pobytu, nebo u uchazečů o zaměstnání během delšího období, nebo zda těmto osobám před nabytím práva trvalého pobytu přizná podporu při studiu, včetně odborné přípravy.“

4 Článek 7 uvedené směrnice, nadepsaný „Právo pobytu po dobu delší než tři měsíce“, v odstavcích 1 a 3 stanoví:

„1. Všichni občané Unie mají právo pobytu na území jiného členského státu po dobu delší než tři měsíce, pokud:

a) jsou v hostitelském členském státě zaměstnanými osobami nebo osobami samostatně výdělečně činnými; nebo

[…]

3. Pro účely odst. 1 písm. a) si občan Unie, který již není zaměstnanou osobou ani samostatně výdělečně činnou osobou, ponechává postavení zaměstnané osoby nebo osoby samostatně výdělečně činné v těchto případech:

[…]

c) je řádně zapsán jako nedobrovolný nezaměstnaný po skončení pracovní smlouvy na dobu určitou kratší jednoho roku nebo poté, co se během prvních dvanácti měsíců stal nedobrovolně nezaměstnaným, a zaregistrován u příslušného úřadu práce jako uchazeč o zaměstnání. V tom případě si postavení pracovníka ponechává na dobu alespoň šesti měsíců;

[…]“

5 Článek 14 uvedené směrnice, nadepsaný „Zachování práva pobytu“, v odstavcích 2 a 4 stanoví:

„2. Občanům Unie a jejich rodinným příslušníkům náleží právo pobytu stanovené v článcích 7, 12 a 13, dokud splňují podmínky uvedených ustanovení.

[…]

4. Odchylně od odstavců 1 a 2 a aniž je dotčena kapitola VI, nesmějí být v žádném případě vyhoštěni občané Unie ani jejich rodinní příslušníci, pokud

[…]

b) občané Unie vstoupili na území hostitelského členského státu za účelem hledání zaměstnání. V tom případě nesmějí být občané Unie ani jejich rodinní příslušníci vyhoštěni, pokud mohou prokázat, že pokračují v hledání zaměstnání a mají skutečnou naději, že budou zaměstnáni.“

6 Článek 24 směrnice 2004/38, nadepsaný „Rovné zacházení“, zní:

„1. S výhradou zvláštních ustanovení výslovně uvedených ve Smlouvě a v sekundárních právních předpisech požívají všichni občané Unie, kteří pobývají na základě této směrnice na území hostitelského členského státu, v oblasti působnosti Smlouvy stejného zacházení jako státní příslušníci tohoto členského státu. […]

2. Odchylně od odstavce 1 není hostitelský členský stát povinen přiznat nárok na sociální pomoc v prvních třech měsících pobytu nebo případně během delšího období stanoveného v čl. 14 odst. 4 písm. b), […] osobám jiným než zaměstnaným osobám, osobám samostatně výdělečně činným, osobám ponechávajícím si takové postavení a jejich rodinným příslušníkům.“

Nařízení č. 883/2004

7 Článek 2 nařízení č. 883/2004, nadepsaný „Osobní oblast působnosti“, v odstavci 1 uvádí:

„Toto nařízení se vztahuje na státní příslušníky členského státu, osoby bez státní příslušnosti a uprchlíky bydlící v některém členském státě, kteří podléhají nebo podléhali právním předpisům jednoho nebo více členských států, jakož i na jejich rodinné příslušníky a pozůstalé.“

8 Článek 3 tohoto nařízení, nadepsaný „Věcná oblast působnosti“, stanoví:

„1. Toto nařízení se vztahuje na veškeré právní předpisy týkající se těchto oblastí sociálního zabezpečení:

[…]

h) dávky v nezaměstnanosti;

[…]

j) rodinné dávky.

[…]

3. Toto nařízení se také vztahuje na zvláštní nepříspěvkové peněžité dávky, na které se vztahuje článek 70.“

9 Článek 4 uvedeného nařízení, nadepsaný „Rovnost zacházení“, uvádí:

„Nestanoví-li toto nařízení jinak, požívají osoby, na které se toto nařízení vztahuje, stejné dávky a mají podle právních předpisů kteréhokoliv členského státu stejné povinnosti jako jeho státní příslušníci.“

10 Hlava III nařízení č. 883/2004 obsahuje kapitolu 9 týkající se „[z]vláštní[ch] nepříspěvkov[ých] peněžit[ých] dáv[ek]“. Článek 70 této kapitoly téhož nařízení, nadepsaný „Obecné ustanovení“, stanoví:

„1. Tento článek se použije na zvláštní nepříspěvkové peněžité dávky, jež se poskytují podle právních předpisů, které v důsledku oblasti jejich osobní působnosti, cílů nebo podmínek pro vznik nároku mají znaky právních předpisů týkajících se jak sociálního zabezpečení uvedených v čl. 3 odst. 1, tak sociální pomoci.

2. Pro účely této kapitoly se ‚zvláštními nepříspěvkovými peněžitými dávkami' rozumí dávky, které:

a) jsou určeny k poskytování buď
   i) doplňkového, náhradního nebo pomocného krytí proti sociálním událostem zahrnutým do odvětví sociálního zabezpečení uvedeným v čl. 3 odst. 1, a které s ohledem na ekonomickou a sociální situaci v dotčeném členském státě zaručuj[í] dotyčným osobám minimální existenčně nutný příjem,
   ii) výhradně zvláštní ochrany pro zdravotně postižené, úzce spojené s jejich sociálním prostředím v dotyčném členském státě,

   a

b) jejichž financování je odvozeno výlučně od povinného daňového systému určeného ke krytí všeobecných veřejných výdajů, přičemž podmínky pro poskytování a výpočet dávek nezávisí v případě poživatele na žádném přispívání. Avšak dávky poskytované jako doplněk k příspěvkové dávce se nepovažují za příspěvkové dávky pouze z tohoto důvodu;

   a

c) jsou uvedeny v příloze X.

3. Článek 7 a ostatní kapitoly této hlavy se na dávky uvedené v odstavci 2 tohoto článku nepoužijí.

4. Dávky uvedené v odstavci 2 se poskytují výlučně v členském státě, v němž dotyčné osoby bydlí, v souladu s jeho právními předpisy. Tyto dávky poskytuje instituce místa bydliště na své náklady."

11 Příloha X nařízení č. 883/2004, která vyjmenovává „[z]vláštní nepříspěvkové peněžité dávky" ve smyslu čl. 70 odst. 2 písm. c) tohoto nařízení, stanoví, že pokud jde o Spolkovou republiku Německo, mezi tyto dávky patří dávky na „zajištění živobytí podle základního ustanovení pro uchazeče o zaměstnání, pokud nejsou s ohledem na tyto dávky splněny požadavky opravňující k dočasnému příplatku po obdržení dávek v nezaměstnanosti (čl. 24 odst. 1 knihy II zákona o sociálním zabezpečení)."

Nařízení č. 492/2011

12 Bod 1 odůvodnění nařízení č. 492/2011 zní takto:

„Nařízení [č. 1612/68] bylo několikrát podstatně změněno. Z důvodu srozumitelnosti a přehlednosti by mělo být uvedené nařízení kodifikováno."

13 Článek 7 odst. 1 a 2 nařízení č. 492/2011 zní:

„1. S pracovníkem, který je státním příslušníkem členského státu, nesmí být na území jiného členského státu zacházeno z důvodu jeho státní příslušnosti jinak než s tuzemskými pracovníky, jde-li o podmínky zaměstnávání a pracovní podmínky, zejména z oblasti odměňování, skončení pracovního poměru a návratu k povolání nebo opětného zaměstnání, pokud se stal nezaměstnaným.

2. Požívá stejné sociální a daňové výhody jako tuzemští pracovníci."

14 Článek 10 tohoto nařízení stanoví:

„Děti státního příslušníka členského státu, který je nebo byl zaměstnán na území jiného členského státu, mají přístup k obecnému, učňovskému a odbornému vzdělání za stejných podmínek jako státní příslušníci tohoto státu, pokud tyto děti mají bydliště na jeho území.

Členské státy podporují podněty umožňující těmto dětem získávat uvedené vzdělání za co nejlepších podmínek.“

Německé právo

15 Ustanovení § 7 Sozialgesetzbuch Zweites Buch (kniha II zákona o sociálním zabezpečení), ve znění ze dne 22. prosince 2016 (BGBl. I, s. 3155) (dále jen „SGB II“), stanoví:

„1) [1]Dávky podle této knihy náleží osobám, které:

1. dosáhly věku 15 let, avšak dosud nedosáhly věkové hranice stanovené v § 7a,

2. jsou práceschopné,

3. nacházejí se ve stavu hmotné nouze a

4. mají obvyklý pobyt ve Spolkové republice Německo (práceschopní příjemci).

[2]Vyňati jsou:

1. […]

2. cizí státní příslušníci,
   a) kteří nemají právo pobytu,
   b) jejichž právo pobytu vyplývá výlučně z cíle hledat práci, nebo
   c) kteří odvozují své právo pobytu – samostatně nebo souběžně s právem pobytu na základě bodu b) – z článku 10 nařízení č. 492/2011,

   a jejich rodinní příslušníci,

3. […]

2) Dávky pobírají rovněž osoby, které žijí ve společné domácnosti s práceschopnými příjemci. […]

3) Společnou domácnost tvoří

1. Práceschopní příjemci,

[…]

4. Nesezdané děti patřící do domácnosti osob uvedených v bodech 1 až 3, pokud ještě nedosáhly věku 25 let, za předpokladu, že si nemohou obstarat z vlastních příjmů nebo majetku prostředky, které by jim umožnily zajistit jejich živobytí.“

16 Ustanovení § 2 Gesetz über die allgemeine Freizügigkeit von Unionsbürgern (zákon o volném pohybu občanů Unie), ve znění ze dne 2. prosince 2014 (BGBl. I, s. 1922) (dále jen „FreizügG“), uvádí:

„1) Občané Unie požívající práva volného pohybu a jejich rodinní příslušníci mají právo vstoupit a pobývat na spolkovém území v souladu s ustanoveními tohoto zákona.

2) Práva volného pohybu podle unijního práva požívají:

1. občané Unie, kteří mají zájem pobývat na území jako pracovníci nebo absolvovat odborné vzdělávání,

1a. občané Unie hledající zaměstnání, po dobu až šesti měsíců, a nad její rámec pouze tehdy, jestliže mohou prokázat, že pokračují v hledání zaměstnání a mají skutečnou naději, že budou zaměstnáni,

[…]

6. rodinní příslušníci za podmínek uvedených v § 3 a § 4,

3) […] [2]V případě nedobrovolné nezaměstnanosti potvrzené příslušným úřadem práce po výkonu zaměstnání v délce kratší než jeden rok zůstává právo stanovené v odstavci 1 zachováno po dobu šesti měsíců.“

17 Ustanovení § 3 FreizügG stanoví:

„1) [1]Rodinným příslušníkům občanů Unie uvedených v § 2 odst. 2 bodech 1 až 5 náleží právo podle § 2 odst. 1, pokud uvedeného občana Unie doprovázejí nebo následují. […]

2) Rodinnými příslušníky se rozumí

1. manžel, partner, příbuzní v přímé sestupné linii osob uvedených v § 2 odst. 2 bodech 1 až 5 a 7 nebo jejich manželů či partnerů, kteří ještě nedosáhli věku 21 let,

[…]

4) Děti občana Unie, který požívá práva volného pohybu, a rodič, který skutečně nese rodičovskou zodpovědnost k dětem, si ponechávají právo pobytu do doby, než tyto děti ukončí vzdělávání, a to i po smrti nebo odjezdu občana Unie, od něhož odvozují své právo pobytu, pokud tyto děti pobývají na spolkovém území a navštěvují instituci vzdělávání nebo odborné přípravy.“

Spor v původním řízení a předběžné otázky

18 JD, polský státní příslušník, uzavřel manželství s polskou státní příslušnicí, se kterou měl dvě dcery, narozené v letech 2005 a 2010. Od roku 2012 nebo 2013 je JD od své manželky odloučen. Na konci roku 2012 a na začátku roku 2013 se všichni rodinní příslušníci usadili v Německu. Obě dcery bydlí hlavně s otcem, u něhož mají od roku 2015 bydliště. Manželka JD se v roce 2016 přestěhovala do Polska.

19 Dcery plní od 1. srpna 2016 povinnou školní docházku v Německu.

20 Od března roku 2015 vykonával JD v Německu zaměstnání. Od 6. března do 1. září 2015 tak zastával pracovní místo zámečnického pomocníka a poté od 18. ledna do 31. října 2016 pracovní místo dělníka ve výrobě na plný úvazek. Od 4. října do 7. prosince 2016 byl JD v pracovní neschopnosti a z tohoto titulu mu jeho zaměstnavatel nadále vyplácel mzdu až do 31. října 2016, kdy pracovní poměr skončil, a poté mu byly ze systému sociálního zabezpečení vypláceny dávky nemocenského pojištění až do 7. prosince 2016.

21 Následně pobíral podporu v nezaměstnanosti za období od 23. února do 13. dubna 2017 a od 12. června do 23. října 2017.

22 Od 2. ledna 2018 je JD opět zaměstnán na plný úvazek.

23 V období od 1. září 2016 do 7. června 2017 pobírali JD a jeho dvě dcery základní dávky sociální pomoci podle SGB II, a sice „podporu v nezaměstnanosti“ (*Arbeitslosengeld II*) pro JD a „sociální dávky“ (*Sozialgeld*) pro obě dcery (dále jen společně „dávky na zajištění živobytí dotčené ve věci v původním řízení“).

24 V červnu 2017 požádal JD pro sebe a své dcery o zachování vyplácení dávek na zajištění živobytí dotčených ve věci v původním řízení. Rozhodnutím ze dne 13. června 2017, potvrzeným dne 27. července 2017 na základě stížnosti podané JD, Jobcenter tuto žádost zamítl na základě § 7 odst. 1 druhé věty bodu 2 SGB II z důvodu, že si JD neponechal postavení zaměstnance a pobýval v Německu pouze za účelem hledání zaměstnání.

25 JD a jeho dvě dcery následně podali k Sozialgericht Düsseldorf (soud pro spory v oblasti sociálního zabezpečení v Düsseldorfu, Německo) žalobu, kterou se domáhali zrušení uvedeného rozhodnutí a toho, aby byla Jobcenter uložena povinnost přiznat jim dávky na zajištění živobytí dotčené ve věci v původním řízení za období od 8. června do 31. prosince 2017 (dále jen „sporné období“).

26 Rozsudkem ze dne 8. května 2018 vyhověl uvedený soud této žalobě a uložil Jobcenter povinnost vyplatit požadované dávky. Rozhodl, že ačkoli je nepochybné, že se JD již nemohl dovolávat zachování postavení zaměstnance během sporného období, aby mohl opřít právo pobytu o § 2 FreizügG, takové právo pobytu mu rovněž vyplývalo z práva pobytu přiznaného jeho dcerám na základě článku 10 nařízení č. 492/2011.Tyto dcery, které mají bydliště a plní povinnou školní docházku v Německu, totiž mohou jakožto nezletilé děti bývalého migrujícího pracovníka, který byl zaměstnán v tomto členském státě, uplatňovat právo pobytu na základě tohoto článku 10, jež by následně založilo právo pobytu jejich otce jakožto rodiče, který o ně skutečně pečuje. Podle uvedeného soudu je právo pobytu vyplývající z uvedeného článku 10 za účelem obecného a odborného vzdělávání dětí bývalého migrujícího pracovníka autonomní a nezávislé ve vztahu k právům pobytu stanoveným ve směrnici 2004/38. Pravidlo zakotvené v čl. 24 odst. 2 této směrnice, které se odchyluje od zásady rovného zacházení v oblasti sociální pomoci, se tedy podle něj nepoužije, pokud je právo pobytu dotyčného občana Unie založeno na článku 10 nařízení č. 492/2011. Vyloučení nároku cizích státních příslušníků, jakož i jejich rodinných příslušníků, jejichž právo pobytu je založeno na článku 10 nařízení č. 492/2011, na sociální pomoc, jež je stanoveno v § 7 odst. 1 druhé větě bodě 2 písm. c) SGB II, tedy není podle uvedeného soudu v souladu s unijním právem.

27 Dne 4. července 2018 podal Jobcenter proti tomuto rozsudku odvolání k předkládajícímu soudu.

28 Tento soud zaprvé uvádí, že vnitrostátní judikatura není jednotná, pokud jde o otázku, zda se výjimka v oblasti sociální pomoci stanovená v čl. 24 odst. 2 směrnice 2004/38 může přímo nebo *per analogiam* použít i na občany Unie, kteří mají právo pobytu na základě článku 10 nařízení č. 492/2011 a požádali o přiznání takových dávek na zajištění živobytí, o jaké jde ve věci v původním řízení, které jsou sociální pomocí ve smyslu prvně zmíněného ustanovení.

29 Kromě toho německý zákonodárce tím, že přijal § 7 odst. 1 druhou větu bod 2 písm. c) SGB II, měl za to, že je třeba použít čl. 24 odst. 2 směrnice 2004/38 na situace, kdy občané Unie mají vedle práva pobytu za účelem hledání zaměstnání rovněž právo pobytu na základě článku 10 nařízení č. 492/2011, aby se zabránilo tomu, že pravidla směrnice 2004/38 budou zbavena své podstaty a uvedení občané se stanou nepřiměřenou zátěží pro systém sociální pomoci hostitelského členského státu.

30 Předkládající soud má však za to, že právo pobytu přiznané na základě článku 10 nařízení č. 492/2011 nepodléhá ustanovením směrnice 2004/38. V tomto směru se opírá o rozsudky ze dne 23. února 2010, Ibrahim a Secretary of State for the Home Department (C-310/08, EU:C:2010:80), a ze dne 23. února 2010, Teixeira (C-480/08, EU:C:2010:83), kterými Soudní dvůr uznal autonomii práva pobytu na základě článku 12 nařízení č. 1612/68, což je ustanovení se stejným zněním jako článek 10 nařízení

č. 492/2011. Kromě toho unijní normotvůrce nevyužil příležitosti přijetí posledně zmíněného nařízení, které zrušilo a nahradilo nařízení č. 1612/68, k tomu, aby omezil zásadu rovného zacházení vyplývající z nařízení č. 1612/68, jak byla vykládána Soudním dvorem.

31 Předkládající soud zadruhé uvádí, že otázka použitelnosti čl. 24 odst. 2 směrnice 2004/38 vyvstává rovněž ve vztahu k článku 4 nařízení č. 883/2004. Toto nařízení se použije v projednávané věci, neboť JD byl v Německu pojištěn v rámci systému rodinných dávek ve smyslu čl. 3 odst. 1 písm. j) tohoto nařízení a systému sociálního pojištění pro případ nezaměstnanosti ve smyslu čl. 3 odst. 1 písm. h) téhož nařízení. Dávky na zajištění živobytí stanovené v SGB II jsou podle uvedeného soudu zvláštními nepříspěvkovými peněžitými dávkami ve smyslu čl. 3 odst. 3 a čl. 70 odst. 2 nařízení č. 883/2004, na které se vztahuje zásada rovného zacházení zakotvená v článku 4 tohoto nařízení.

32 Za těchto podmínek se Landessozialgericht Nordrhein-Westfalen (zemský soud pro spory v oblasti sociálního zabezpečení v Severním Porýní – Vestfálsku, Německo) rozhodl přerušit řízení a předložit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1) Je vyloučení nároku občanů Unie, kteří mají právo pobytu podle článku 10 nařízení č. 492/2011, na sociální pomoc ve smyslu čl. 24 odst. 2 směrnice [2004/38] slučitelné se zásadou rovného zacházení zakotvenou v článku 18 SFEU, vykládaném ve spojení s články 10 a 7 nařízení č. 492/2011?
   a) Představuje sociální pomoc ve smyslu čl. 24 odst. 2 směrnice 2004/38 sociální výhodu ve smyslu čl. 7 odst. 2 nařízení č. 492/2011?
   b) Platí odchylné pravidlo stanovené v čl. 24 odst. 2 směrnice 2004/38 pro zásadu rovného zacházení zakotvenou v článku 18 SFEU, vykládaném ve spojení s články 10 a 7 nařízení č. 492/2011?

2) Je vyloučení nároku občanů Unie na zvláštní nepříspěvkové peněžité dávky ve smyslu čl. 3 odst. 3 a čl. 70 odst. 2 nařízení č. 883/2004 slučitelné se zásadou rovného zacházení zakotvenou v článku 18 SFEU, vykládaném ve spojení s článkem 4 nařízení č. 883/2004, jestliže tito občané mají právo pobytu podle článku 10 nařízení č. 492/2011 a jsou pojištěni v systému sociálního zabezpečení nebo systému rodinných dávek ve smyslu čl. 3 odst. 1 nařízení č. 883/2004?“

K předběžným otázkám

K první otázce

33 Podstatou první otázky předkládajícího soudu je, zda musí být čl. 18 první pododstavec SFEU, jakož i čl. 7 odst. 2 a článek 10 nařízení č. 492/2011 vykládány v tom smyslu, že s ohledem na čl. 24 odst. 2 směrnice 2004/38 nebrání právní úpravě členského státu, podle které je nárok státního příslušníka jiného členského státu a jeho nezletilých dětí, jež mají všichni v prvně zmíněném členském státě právo pobytu na základě článku 10 nařízení č. 492/2011 z důvodu plnění povinné školní docházky těmito dětmi v tomtéž státě, na dávky na zajištění jejich živobytí za všech okolností a automaticky vyloučen.

K právu pobytu na základě článku 10 nařízení č. 492/2011

34 Je třeba připomenout, že článek 10 nařízení č. 492/2011 stanoví, že děti státního příslušníka členského státu, který je nebo byl zaměstnán na území jiného členského státu, požívají v hostitelském členském státě, pokud v něm mají bydliště, stejného zacházení jako státní příslušníci tohoto členského státu, pokud jde o přístup ke vzdělání. Před vstupem nařízení č. 492/2011 v platnost bylo toto právo zakotveno v článku 12 nařízení č. 1612/68, jehož znění bylo totožné se zněním článku 10 nařízení č. 492/2011, přičemž posledně uvedené nařízení zrušilo a nahradilo prvně uvedené nařízení, aby

z důvodu srozumitelnosti a přehlednosti provedlo jeho kodifikaci, jak vyplývá z bodu 1 odůvodnění nařízení č. 492/2011. Judikatura Soudního dvora týkající se článku 12 nařízení č. 1612/68 je tedy rovněž relevantní pro výklad článku 10 nařízení č. 492/2011.

35 Z této judikatury vyplývá, že dítě migrujícího pracovníka nebo bývalého migrujícího pracovníka má vlastní právo pobytu v hostitelském členském státě na základě práva na rovné zacházení, pokud jde o přístup ke vzdělání, pokud si přeje získat obecné vzdělání v tomto členském státě. Kromě toho z uznání vlastního práva pobytu tomuto dítěti vyplývá, že je přiznáno odpovídající právo pobytu rodiči, který o toto dítě skutečně pečuje (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 17. září 2002, Baumbast a R, C-413/99, EU:C:2002:493, body 63 a 75, a ze dne 23. února 2010, Teixeira, C-480/08, EU:C:2010:83, bod 36).

36 Cíl sledovaný jak nařízením č. 1612/68, tak nařízením č. 492/2011, a sice zajištění volného pohybu pracovníků, totiž vyžaduje stanovení optimálních podmínek pro začlenění rodiny pracovníka v hostitelském členském státě a upření možnosti, aby rodiče zajišťující péči o děti setrvávali v hostitelském členském státě po dobu školní docházky těchto dětí, by je mohlo zbavit práva, které jim přiznal unijní normotvůrce (rozsudek ze dne 23. února 2010, Ibrahim a Secretary of State for the Home Department, C-310/08, EU:C:2010:80, bod 55 a citovaná judikatura).

37 Článek 10 nařízení č. 492/2011 tak přiznává dítěti v souvislosti s jeho právem na přístup ke vzdělání autonomní právo pobytu, které nezávisí na okolnosti, zda si rodič nebo rodiče pečující o dítě ponechávají postavení migrujícího pracovníka v hostitelském členském státě. Obdobně skutečnost, že dotyčný rodič ztratí toto postavení, nemá vliv na jeho právo pobytu na základě článku 10 nařízení č. 492/2011 odpovídající právu pobytu dítěte, o které skutečně pečuje (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 17. září 2002, Baumbast a R, C-413/99, EU:C:2002:493, body 63, 70 a 75, a ze dne 23. února 2010, Teixeira, C-480/08, EU:C:2010:83, body 37, 46 a 50).

38 V tomto ohledu je třeba dodat, že článek 10 nařízení č. 492/2011 musí být použit samostatně ve vztahu k takovým ustanovením unijního práva, jako jsou ustanovení směrnice 2004/38, která upravují podmínky výkonu práva pobytu v jiném členském státě (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 23. února 2010, Ibrahim a Secretary of State for the Home Department, C-310/08, EU:C:2010:80, bod 42, a ze dne 23. února 2010, Teixeira, C-480/08, EU:C:2010:83, body 53 a 54).

39 Z toho vyplývá, že děti státního příslušníka členského státu, který pracuje nebo pracoval v hostitelském členském státě, stejně jako rodič, který o ně skutečně pečuje, se mohou v posledně uvedeném státě dovolávat autonomního práva pobytu na pouhém základě článku 10 nařízení č. 492/2011, aniž by museli splňovat podmínky stanovené směrnicí 2004/38, k nimž patří podmínka, že dotyčné osoby mají v tomto státě dostatečné prostředky a komplexní zdravotní pojištění (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 23. února 2010, Ibrahim a Secretary of State for the Home Department, C-310/08, EU:C:2010:80, bod 59).

K právu na rovné zacházení podle článku 7 nařízení č. 492/2011

40 Zdá se, že předkládající soud má stejně jako Evropská komise za to, že osoby, které vyvozují právo pobytu z článku 10 nařízení č. 492/2011, jsou oprávněny dovolávat se zásady rovného zacházení stanovené v článku 7 tohoto nařízení, zejména v jeho odstavci 2, pokud jde o poskytování sociálních výhod, kterých požívají tuzemští pracovníci. Německá vláda se naopak domnívá, že tomu tak není.

41 Pokud jde zaprvé o věcnou působnost posledně zmíněného ustanovení, pojem „sociální výhoda“ ve smyslu tohoto ustanovení zahrnuje všechny výhody, které ať jsou spojeny, či nikoli s pracovní smlouvou, jsou obecně přiznávány tuzemským pracovníkům, zejména z důvodu jejich objektivního postavení pracovníků nebo pouze z důvodu jejich obvyklého bydliště v tuzemsku, a jejich rozšíření na pracovníky, kteří jsou státními příslušníky jiných členských států, se proto jeví jako způsob usnadnění

jejich pohybu uvnitř Unie, a tudíž jejich integrace v hostitelském členském státě (rozsudek ze dne 18. prosince 2019, Generálny riaditeľ Sociálnej poisťovne Bratislava a další, C-447/18, EU:C:2019:1098, bod 47).

42 Vzhledem k tomu, že v projednávané věci mají dávky na zajištění živobytí dotčené ve věci v původním řízení – jak uvedl předkládající soud – zaručit jejich příjemcům živobytí, je třeba mít za to, že přispívají k jejich integraci do společnosti hostitelského členského státu. Uvedené dávky tudíž jsou sociálními výhodami ve smyslu čl. 7 odst. 2 nařízení č. 492/2011 (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 27. března 1985, Hoeckx, 249/83, EU:C:1985:139, bod 22).

43 Pokud jde zadruhé o osobní působnost čl. 7 odst. 2 nařízení č. 492/2011, ze znění tohoto ustanovení, zejména z použití výrazu „[on]“, vyplývá, že tato oblast působnosti odpovídá oblasti působnosti čl. 7 odst. 1 tohoto nařízení, jež podle znění posledně zmíněného ustanovení zahrnuje pracovníky, kteří se stejně jako JD „stan[ou] nezaměstnaným[i]“ v hostitelském členském státě. Článek 7 odst. 2 nařízení č. 492/2011 tudíž poskytuje ochranu, která jde nad rámec samotné doby zaměstnání pracovníků, jak uvedl generální advokát v bodě 63 stanoviska.

44 Kromě toho čl. 7 odst. 2 nařízení č. 492/2011 je ve specifické oblasti poskytování sociálních výhod zvláštním vyjádřením pravidla rovného zacházení zakotveného v čl. 45 odst. 2 SFEU a musí být vykládán stejně jako posledně uvedené ustanovení (rozsudek ze dne 18. prosince 2019, Generálny riaditeľ Sociálnej poisťovne Bratislava a další, C-447/18, EU:C:2019:1098, bod 39).

45 Do působnosti čl. 7 odst. 2 nařízení č. 492/2011 tedy spadají pracovníci ve smyslu článku 45 SFEU, přičemž se rozumí, že zatímco státní příslušníci členských států, kteří se stěhují za účelem hledání zaměstnání, požívají zásady rovného zacházení pouze pro přístup na trh práce, ti, kteří již na tento trh práce vstoupili, se mohou na základě uvedeného čl. 7 odst. 2 domáhat stejných sociálních a daňových výhod jako tuzemští pracovníci (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 23. března 2004, Collins, C-138/02, EU:C:2004:172, bod 31).

46 I když je nesporné, že během sporného období byl JD nezaměstnaný v Německu, je však rovněž nesporné, že předtím vykonával v tomto členském státě zaměstnání.

47 Pouhá skutečnost, že se JD stal během tohoto období hospodářsky nečinným, tedy nemůže vést k vyloučení použití zásady rovného zacházení stanovené v čl. 7 odst. 2 nařízení č. 492/2011.

48 Navíc jak vyplývá z judikatury připomenuté zejména v bodě 37 tohoto rozsudku, práva přiznaná unijním pracovníkům a jejich rodinným příslušníkům podle nařízení č. 492/2011 mohou za určitých okolností trvat i po skončení pracovního poměru (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 17. září 2002, Baumbast a R, C-413/99, EU:C:2002:493, bod 70).

49 Jak v podstatě rovněž uvedl generální advokát v bodech 54 a 55 stanoviska, právo pobytu dětí takového pracovníka na základě článku 10 nařízení č. 492/2011, a tudíž i právo rodiče zajišťujícího péči o tyto děti, se po jejich nabytí stanou autonomními ve vztahu k původnímu právu pobytu založenému na postavení dotyčného rodiče jako pracovníka a budou moci trvat i po ztrátě tohoto postavení, aby těmto dětem poskytovaly zvýšenou právní ochranu, a tím se zabránilo tomu, aby právo těchto dětí na rovné zacházení, pokud jde o přístup ke vzdělání, bylo zbaveno užitečného účinku.

50 Totéž musí platit i v situaci, kdy děti a rodič, který o ně skutečně pečuje, mají právo pobytu na základě článku 10 nařízení č. 492/2011, pokud jde o právo na rovné zacházení v oblasti poskytování sociálních výhod zakotvené v čl. 7 odst. 2 uvedeného nařízení. V takové situaci totiž posledně zmíněné právo vyplývá, podobně jako uvedená „odvozená“ práva pobytu, původně z postavení dotyčného rodiče jako pracovníka a musí být zachováno po ztrátě tohoto postavení, a to ze stejných důvodů, jako jsou důvody pro zachování těchto práv pobytu.

51 Takovýto výklad čl. 7 odst. 2 nařízení č. 492/2011, ve spojení s jeho článkem 10, přispívá k dosažení cíle sledovaného tímto nařízením, který spočívá v podpoře volného pohybu pracovníků, jelikož umožňuje vytvořit optimální podmínky pro integraci rodinných příslušníků občanů Unie, kteří využili této svobody a vykonávali výdělečnou činnost v hostitelském členském státě.

52 Tento výklad tak brání tomu, aby taková osoba, jako je JD, která má v úmyslu opustit se svou rodinou členský stát původu, aby odjela pracovat do jiného členského státu, ve kterém si přeje, aby její děti plnily školní docházku, byla vystavena riziku, že v případě ztráty postavení pracovníka bude nucena přerušit školní docházku svých dětí a vrátit se do země svého původu, jelikož nebude moci pobírat sociální dávky, které by hostitelský členský stát zaručoval vlastním státním příslušníkům a které by rodině dotyčné osoby umožnily mít k dispozici dostatečné prostředky na živobytí v tomto členském státě.

53 Ve stejném duchu měl Soudní dvůr ostatně za to, že v situaci dítěte pracovníka jednoho členského státu, který vykonával zaměstnání v jiném členském státě a vrátil se do země svého původu, si toto dítě, které mělo právo pobytu v hostitelském členském státě na základě článku 12 nařízení č. 1612/68, zachovalo právo na podporu poskytovanou na výživu a na odbornou přípravu za účelem sekundárního nebo postsekundárního vzdělávání, což je podpora kvalifikovaná jako „sociální výhoda“ ve smyslu čl. 7 odst. 2 uvedeného nařízení, neboť jinak by byl uvedený článek 12 zbaven veškerého účinku (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 15. března 1989, Echternach a Moritz, 389/87 a 390/87, EU:C:1989:130, body 23 a 34).

54 Pokud má tedy dítě v hostitelském členském státě právo pobytu na základě článku 10 nařízení č. 492/2011, požívá toto dítě ze stejného důvodu jako jeho rodič, který o něj skutečně pečuje, práva na rovné zacházení stanoveného v čl. 7 odst. 2 tohoto nařízení, i když tento rodič ztratil postavení pracovníka.

55 Z toho vyplývá, že osoby, které mají právo pobytu na základě článku 10 nařízení č. 492/2011, požívají rovněž práva na rovné zacházení v oblasti poskytování sociálních výhod stanoveného v čl. 7 odst. 2 tohoto nařízení, i když se tyto osoby již nemohou dovolávat postavení pracovníka, ze kterého původně odvodily právo pobytu.

K použitelnosti čl. 24 odst. 2 směrnice 2004/38 na občany Unie, kteří mají právo pobytu na základě článku 10 nařízení č. 492/2011

56 Článek 24 odst. 1 směrnice 2004/38 stanoví, že všichni občané Unie, kteří pobývají na základě této směrnice na území hostitelského členského státu, požívají v oblasti působnosti Smlouvy stejného zacházení jako státní příslušníci tohoto členského státu. Odstavec 2 tohoto článku stanoví, že odchylně od odstavce 1 není hostitelský členský stát povinen přiznat nárok na sociální pomoc v prvních třech měsících pobytu nebo případně během delšího období stanoveného v čl. 14 odst. 4 písm. b) směrnice 2004/38 osobám jiným než zaměstnaným osobám, osobám samostatně výdělečně činným, osobám ponechávajícím si takové postavení a jejich rodinným příslušníkům.

57 V této souvislosti je třeba připomenout, že takové dávky, jako jsou dávky na zajištění živobytí dotčené ve věci v původním řízení, jejichž účelem je poskytnout příjemcům minimum prostředků nezbytných pro důstojný život, musí být jako takové považovány za „sociální pomoc“ ve smyslu čl. 24 odst. 2 směrnice 2004/38 (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 15. září 2015, Alimanovič, C-67/14, EU:C:2015:597, body 44 až 46, a ze dne 25. února 2016, García-Nieto a další, C-299/14, EU:C:2016:114, bod 37).

58 Soudní dvůr měl v bodech 57 a 58 rozsudku ze dne 15. září 2015, Alimanovič (C-67/14, EU:C:2015:597) rovněž za to, že se hostitelský členský stát může opírat o výjimku stanovenou v čl. 24 odst. 2 směrnice 2004/38 k tomu, aby občanovi Unie, který má právo pobytu pouze na základě čl. 14 odst. 4 písm. b) této směrnice, odepřel poskytnutí takové sociální pomoci, jako jsou dávky na zajištění živobytí dotčené ve věci v původním řízení.

59 Jak vyplývá z bodu 40 uvedeného rozsudku, Soudní dvůr však v tomto rozsudku vycházel z postulátu předkládajícího soudu, že dotčeným osobám příslušelo pouze právo pobytu z důvodu hledání zaměstnání na základě posledně zmíněného ustanovení směrnice 2004/38. Soudní dvůr se nevyjádřil k situaci, kdy dotyčné osoby mají stejně jako v projednávané věci právo pobytu na základě článku 10 nařízení č. 492/2011.

60 Pokud jde o takovouto situaci, je třeba připomenout, že Soudní dvůr již několikrát rozhodl, že jakožto výjimka ze zásady rovného zacházení stanovené v čl. 18 prvním pododstavci SFEU – přičemž čl. 24 odst. 1 směrnice 2004/38 je jen zvláštním vyjádřením této zásady – musí být odstavec 2 tohoto článku 24 vykládán restriktivně a v souladu s ustanoveními Smlouvy, včetně ustanovení týkajících se občanství Unie a volného pohybu pracovníků (rozsudek ze dne 21. února 2013, N., C-46/12, EU:C:2013:97, bod 33).

61 Kromě toho je při výkladu ustanovení unijního práva třeba vzít v úvahu nejen jeho znění, ale i jeho kontext a cíle sledované právní úpravou, jejíž je součástí (rozsudek ze dne 18. ledna 2017, NEW WAVE CZ, C-427/15, EU:C:2017:18, bod 19 a citovaná judikatura).

62 Zaprvé ze samotného znění čl. 24 odst. 2 směrnice 2004/38 vyplývá, že členské státy mohou „[o]dchylně od odstavce 1“ tohoto článku 24 odepřít za určitých podmínek nárok na sociální pomoc určitým kategoriím osob. Toto ustanovení je tedy třeba chápat výslovně jako výjimku ze zásady rovného zacházení stanovené v čl. 24 odst. 1 této směrnice. Tato výjimka se přitom vztahuje pouze na osoby, na které se vztahuje tento odstavec 1, a sice na občany Unie, kteří pobývají na území hostitelského členského státu „na základě [uvedené] směrnice“.

63 Zadruhé z normativního kontextu tohoto ustanovení vyplývá, že směrnice 2004/38 byla zajisté přijata s cílem kodifikovat a revidovat – jak uvedl unijní normotvůrce v bodech 3 a 4 odůvodnění této směrnice – „stávající nástroje [unijního práva]“, které se zaměřují samostatně na zaměstnané osoby a osoby samostatně výdělečně činné, na studenty a další osoby bez zaměstnání, aby se právo volného pohybu a pobytu všech občanů Unie zjednodušilo a posílilo tím, že bude překonán dřívější odvětvový a rozdrobený přístup.

64 Tato kodifikace však nebyla vyčerpávající. Při přijetí směrnice 2004/38 nebyl totiž článek 12 nařízení č. 1612/68, převzatý v totožném znění do článku 10 nařízení č. 492/2011, zrušen ani změněn. Tato směrnice byla naopak koncipována tak, aby byla v souladu s uvedeným článkem 12 nařízení č. 1612/68 a s judikaturou, která jej vyložila. Tato směrnice tudíž nemůže jako taková zpochybnit autonomii práv založených na článku 10 nařízení č. 492/2011 ani změnit jejich dosah (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 23. února 2010, Teixeira, C-480/08, EU:C:2010:83, body 54 a 56 až 58).

65 Zohlednění kontextu, do kterého zapadá článek 24 směrnice 2004/38, tedy potvrzuje výklad, podle kterého se výjimka ze zásady rovného zacházení stanovená v odstavci 2 uvedeného článku uplatní pouze v situacích, na které se vztahuje jeho odstavec 1, a sice v situacích, kdy je právo pobytu založeno na této směrnici, a nikoli v situacích, kdy toto právo má samostatný základ v článku 10 nařízení č. 492/2011.

66 Konečně zatřetí není takovýto výklad vyvrácen cílem čl. 24 odst. 2 směrnice 2004/38, který spočívá v zachování finanční rovnováhy systému sociální pomoci členských států tím, že se zabrání tomu, aby se osoby při výkonu svého práva pobytu staly nepřiměřenou zátěží pro systém sociální pomoci hostitelského členského státu, jak vyplývá z bodu 10 odůvodnění této směrnice.

67 V tomto ohledu je totiž třeba podotknout, že se situace takového občana Unie, jako je JD, který předtím, než se stal v hostitelském členském státě nezaměstnaným, v tomto státě pracoval a jeho děti v něm plnily povinnou školní docházku, a příslušelo mu tedy právo pobytu na základě článku 10 nařízení č. 492/2011, znatelně liší s ohledem na tento cíl od situace občanů Unie, jejichž nárok na sociální pomoc je v čl. 24 odst. 2 této směrnice výslovně vyloučen, a sice jednak těch, kteří stejně jako ve věci, která vedla k vydání rozsudku ze dne 25. února 2016, García-Nieto a další (C-299/14, EU:C:2016:114), mají na základě čl. 6 odst. 1 uvedené směrnice právo pobytu v hostitelském členském státě po dobu omezenou na tři měsíce, a jednak těch, kteří mají v hostitelském členském státě právo pobytu pouze na základě čl. 14 odst. 4 písm. b) směrnice 2004/38 z důvodu hledání zaměstnání.

68 Situace, která charakterizuje projednávanou věc, se rovněž liší od situace ve věci, v níž byl vydán rozsudek ze dne 11. listopadu 2014, Dano (C-333/13, EU:C:2014:2358). Posledně zmíněná věc se totiž týkala hospodářsky nečinných státních příslušníků členského státu, kteří využili práva volného pohybu pouze za účelem získání nároku na sociální pomoc od jiného členského státu a neměli v hostitelském členském státě žádné právo pobytu na základě směrnice 2004/38 nebo jiného ustanovení unijního práva. Za těchto podmínek Soudní dvůr rozhodl, že by přiznání nároku na sociální dávky takovým osobám za stejných podmínek, jako jsou podmínky použitelné na vlastní státní příslušníky, bylo v rozporu s cílem připomenutým v bodě 66 tohoto rozsudku.

69 Kromě toho, i když je pravda, že takové osoby, jako jsou JD a jeho dcery, spadají též do působnosti článku 24 směrnice 2004/38, včetně výjimky stanovené v jeho odstavci 2, z důvodu, že jim přísluší právo pobytu na základě čl. 14 odst. 4 písm. b) této směrnice, nic to nemění na tom, že jelikož se mohou dovolávat i autonomního práva pobytu na základě článku 10 nařízení č. 492/2011, nemůže se na ně uvedená výjimka uplatnit.

70 Soudní dvůr totiž již v případě uchazečů o zaměstnání rozhodl, že se výjimka stanovená v čl. 24 odst. 2 směrnice 2004/38 vztahuje pouze na občany Unie, kteří mají právo pobytu pouze na základě čl. 14 odst. 4 písm. b) této směrnice (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 15. září 2015, Alimanovič, C-67/14, EU:C:2015:597, bod 58). Kromě toho okolnost, že uchazeči o zaměstnání mají zvláštní práva na základě uvedené směrnice, nemůže s ohledem na autonomii režimů zavedených touto směrnicí a nařízením č. 492/2011 vést k oslabení práv, která mohou takové osoby z tohoto nařízení vyvozovat.

71 Jak ostatně správně uvedla Komise, bylo by paradoxní vykládat čl. 24 odst. 2 směrnice 2004/38 v tom smyslu, že by bylo namístě nepřiznat nárok na sociální pomoc osobám, které se mohou dovolávat nejen práva pobytu jakožto rodiče podle nařízení č. 492/2001, ale též práva pobytu jakožto uchazeči o zaměstnání podle směrnice 2004/38. Takovýto výklad by totiž měl za následek to, že by vyloučil nárok rodiče a jeho dětí, kteří mají právo pobytu na základě článku 10 nařízení č. 492/2001, na stejné zacházení jako s vlastními státními příslušníky v oblasti sociální pomoci, pokud se tento rodič rozhodne hledat na území hostitelského členského státu zaměstnání.

K existenci rozdílného zacházení s ohledem na čl. 7 odst. 2 nařízení č. 492/2011

72 Článek 7 odst. 2 nařízení č. 492/2011, jehož se mohou dovolávat osoby, kterým přísluší právo pobytu na základě článku 10 tohoto nařízení, v podstatě stanoví – jak bylo zdůrazněno v bodě 55 tohoto rozsudku – že pracovník, který je státním příslušníkem členského státu, požívá v hostitelském členském státě, včetně případů, kdy se stal nezaměstnaným, stejné sociální a daňové výhody jako tuzemští pracovníci.

73 Skutečnost, že podle takového vnitrostátního ustanovení, jako je § 7 odst. 1 druhá věta bod 2 písm. c) SGB II, jsou vyloučeny všechny nároky osob, které podobně jako JD a jeho dcery jsou státními příslušníky jiného členského státu, kteří vyvozují právo pobytu z článku 10 nařízení č. 492/2011, na dávky na zajištění živobytí, představuje rozdílné zacházení v oblasti sociálních výhod ve srovnání s vlastními státními příslušníky.

74 V tomto ohledu bylo v bodě 44 tohoto rozsudku připomenuto, že čl. 7 odst. 2 nařízení č. 492/2011 je ve specifické oblasti poskytování sociálních výhod zvláštním vyjádřením zásady rovného zacházení a zákazu diskriminace na základě státní příslušnosti.

75 Zaprvé je třeba dodat, že přiznání autonomního práva pobytu na území hostitelského členského státu na základě článku 10 nařízení č. 492/2011, které je přiznáno dětem plnícím povinnou školní docházku a rodiči, který o ně skutečně pečuje, předpokládá, že tento rodič vstoupil na trh práce tohoto členského státu, jak vyplývá z judikatury citované v bodě 37 tohoto rozsudku. Jak bylo zdůrazněno v bodě 67 tohoto rozsudku, okruh potenciálních osob, kterým přísluší takovéto právo pobytu, tedy neodpovídá okruhu státních příslušníků jiných členských států, kteří přišli na území hostitelského členského státu s cílem hledat si v něm první zaměstnání. Toto právo je mimoto omezené, neboť zaniká nejpozději v době, kdy dítě dokončí studia (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 8. května 2013, Alarape a Tijani, C-529/11, EU:C:2013:290, bod 24).

76 Zadruhé je třeba situaci státního příslušníka jiného členského státu, který již vstoupil na trh práce hostitelského členského státu a kterému přísluší rovněž právo pobytu na základě článku 10 nařízení č. 492/2011, odlišovat od situace, kdy existují indicie, že se dotyčný bývalý pracovník dopustil zneužití práva, na které se nevztahují pravidla unijního práva, umělým vytvořením podmínek pro získání dotčených sociálních výhod podle čl. 7 odst. 2 nařízení č. 492/2011 (obdobně viz rozsudek ze dne 17. července 2014, Torresi, C-58/13 a C-59/13, EU:C:2014:2088, body 42 a 46). Jak přitom rovněž uvedla Komise, spis, který má Soudní dvůr k dispozici, neobsahuje žádný poznatek umožňující dospět k závěru, že v projednávaném případě došlo k takovémuto zneužití práva nebo jakémukoli podvodu.

77 Vyloučení veškerých nároků hospodářsky nečinných státních příslušníků jiných členských států, kterým přísluší autonomní právo pobytu na základě článku 10 nařízení č. 492/2011, na dávky na zajištění živobytí dotčené ve věci v původním řízení je tedy v rozporu s čl. 7 odst. 2 nařízení č. 492/2011, vykládaným ve spojení s článkem 10 tohoto nařízení.

78 Pokud jde konečně o čl. 18 první pododstavec SFEU, podle ustálené judikatury se toto ustanovení použije samostatně pouze v situacích upravených unijním právem, pro něž Smlouva o FEU nestanoví zvláštní pravidla o zákazu diskriminace (rozsudek ze dne 11. června 2020, TÜV Rheinland LGA Products a Allianz IARD, C-581/18, EU:C:2020:453, bod 31 a citovaná judikatura). Zásada zákazu diskriminace přitom byla v oblasti volného pohybu pracovníků provedena článkem 45 SFEU (rozsudek ze dne 10. října 2019, Krah, C-703/17, EU:C:2019:850, bod 19 a citovaná judikatura), který nachází ve specifické oblasti poskytování sociálních výhod zvláštní vyjádření v čl. 7 odst. 2 nařízení č. 492/2011, jak bylo připomenuto v bodě 44 tohoto rozsudku. Není tedy namístě vykládat článek 18 SFEU.

79 S ohledem na všechny výše uvedené úvahy je třeba na první otázku odpovědět tak, že čl. 7 odst. 2 a článek 10 nařízení č. 492/2011 musí být vykládány v tom smyslu, že brání právní úpravě členského státu, podle které je nárok státního příslušníka jiného členského státu a jeho nezletilých dětí, kteří mají všichni v prvně zmíněném členském státě právo pobytu na základě článku 10 uvedeného nařízení z důvodu plnění povinné školní docházky těmito dětmi v tomtéž státě, na dávky na zajištění jejich živobytí za všech okolností a automaticky vyloučen. Tento výklad není zpochybněn článkem 24 odst. 2 směrnice 2004/38.

K druhé otázce

80 Podstatou druhé otázky předkládajícího soudu je, zda musí být článek 4 nařízení č. 883/2004, ve spojení s čl. 3 odst. 3 a čl. 70 odst. 2 tohoto nařízení, vykládán v tom smyslu, že s ohledem na čl. 24 odst. 2 směrnice 2004/38 nebrání právní úpravě členského státu, podle které je nárok na zvláštní nepříspěvkové peněžité dávky státního příslušníka jiného členského státu a jeho nezletilých dětí, kteří mají všichni v prvně zmíněném členském státě právo pobytu na základě článku 10 nařízení č. 492/2011 z důvodu plnění povinné školní docházky těmito dětmi v tomtéž státě a jsou v tomto státě pojištěni v systému sociálního zabezpečení ve smyslu čl. 3 odst. 1 nařízení č. 883/2004, za všech okolností a automaticky vyloučen.

81 Předkládající soud upřesňuje, že je na JD a jeho dcery třeba nahlížet tak, že byli ve sporném období pojištěni v systému sociálního zabezpečení ve smyslu čl. 3 odst. 1 písm. h) a j) nařízení č. 883/2004, jelikož během pobytu v Německu pobírali dávky v nezaměstnanosti a rodinné dávky. Podle čl. 2 odst. 1 tohoto nařízení tudíž spadají do osobní působnosti uvedeného nařízení.

82 Jak navíc uvedl předkládající soud, dávky na zajištění živobytí dotčené ve věci v původním řízení, které jsou dávkami, jež mají příjemcům zajistit prostředky na živobytí, jsou zvláštními nepříspěvkovými peněžitými dávkami ve smyslu čl. 3 odst. 3 a čl. 70 odst. 2 nařízení č. 883/2004, které jsou uvedeny v příloze X tohoto nařízení (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 15. září 2015, Alimanovič, C-67/14, EU:C:2015:597, bod 43).

83 Soudní dvůr již rozhodl, že se článek 4 nařízení č. 883/2004 vztahuje i na takovéto zvláštní nepříspěvkové peněžité dávky (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 11. listopadu 2014, Dano, C-333/13, EU:C:2014:2358, bod 55).

84 Je sice pravda, že podle ustálené judikatury není cílem článku 70 nařízení č. 883/2004 určit hmotněprávní podmínky pro existenci nároku na výše zmíněné dávky a že nic nebrání tomu, aby poskytnutí takovýchto dávek hospodářsky nečinným občanům Unie podléhalo požadavku splnění podmínek pro získání práva legálního pobytu v hostitelském členském státě (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 14. června 2016, Komise v. Spojené království, C-308/14, EU:C:2016:436, body 65 a 68 a citovaná judikatura), ale je třeba konstatovat, že JD a jeho dcery měli během sporného období právo legálního pobytu na základě článku 10 nařízení č. 492/2011.

85 Z toho vyplývá, že JD a jeho dcerám přísluší podle článku 4 nařízení č. 883/2004 nárok na rovné zacházení, pokud jde o dávky na zajištění živobytí dotčené ve věci v původním řízení.

86 Skutečnost, že jsou podle takového vnitrostátního ustanovení, jako je § 7 odst. 1 druhá věta bod 2 písm. c) SGB II, vyloučeny veškeré nároky osob, které jsou stejně jako JD a jeho dcery státními příslušníky jiného členského státu, kteří vyvozují právo pobytu z článku 10 nařízení č. 492/2011, na dávky na zajištění živobytí, přitom představuje rozdílné zacházení v oblasti dávek sociálního zabezpečení ve srovnání s vlastními státními příslušníky.

87 Kromě toho, jak již bylo konstatováno v rámci odpovědi na první otázku, výjimka ze zásady rovného zacházení v oblasti sociální pomoci stanovená v čl. 24 odst. 2 směrnice 2004/38 se nevztahuje na takovou situaci, o jakou jde ve věci v původním řízení, kdy mají státní příslušníci jiných členských států právo pobytu na základě článku 10 nařízení č. 492/2011. V tomto ohledu se situace, která charakterizuje projednávanou věc, liší od situací ve věcech, ve kterých byly vydány rozsudky ze dne 15. září 2015, Alimanovič (C-67/14, EU:C:2015:597), a ze dne 25. února 2016, García-Nieto a další (C-299/14, EU:C:2016:114), ve kterých použitelnost této výjimky vedla Soudní dvůr k tomu, že uznal odpovídající výjimku ze zásady rovného zacházení zakotvené v článku 4 nařízení č. 883/2004.

88 V tomto kontextu a ze stejných důvodů, jako jsou důvody uvedené v rámci odpovědi na první otázku, je vyloučení stanovené v § 7 odst. 1 druhé větě bodě 2 písm. c) SGB II v rozsahu, v němž vede ke kategorickému a automatickému odepření státním příslušníkům jiných členských států, kterým přísluší právo pobytu na základě článku 10 nařízení č. 492/2011, veškerých nároků na dávky na zajištění živobytí dotčené ve věci v původním řízení, v rozporu s článkem 4 nařízení č. 883/2004.

89 S ohledem na výše uvedené je třeba na druhou otázku odpovědět tak, že článek 4 nařízení č. 883/2004, ve spojení s čl. 3 odst. 3 a čl. 70 odst. 2 tohoto nařízení, musí být vykládán v tom smyslu, že brání právní úpravě členského státu, podle které je nárok na zvláštní nepříspěvkové peněžité dávky státního příslušníka jiného členského státu a jeho nezletilých dětí, kteří mají všichni v prvně zmíněném členském státě právo pobytu na základě článku 10 nařízení č. 492/2011 z důvodu plnění povinné školní docházky těmito dětmi v tomtéž státě a jsou v tomto státě pojištěni v systému sociálního zabezpečení ve smyslu čl. 3 odst. 1 nařízení č. 883/2004, za všech okolností a automaticky vyloučen.

K nákladům řízení

90 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení vzhledem ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (velký senát) rozhodl takto:

1) **Článek 7 odst. 2 a článek 10 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 492/2011 ze dne 5. dubna 2011 o volném pohybu pracovníků uvnitř Unie musí být vykládány v tom smyslu, že brání právní úpravě členského státu, podle které je nárok státního příslušníka jiného členského státu a jeho nezletilých dětí, kteří mají všichni v prvně zmíněném členském státě právo pobytu na základě článku 10 uvedeného nařízení z důvodu plnění povinné školní docházky těmito dětmi v tomtéž státě, na dávky na zajištění jejich živobytí za všech okolností a automaticky vyloučen. Tento výklad není zpochybněn článkem 24 odst. 2 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES ze dne 29. dubna 2004 o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států, o změně nařízení (EHS) č. 1612/68 a o zrušení směrnic 64/221/EHS, 68/360/EHS, 72/194/EHS, 73/148/EHS, 75/34/EHS, 75/35/EHS, 90/364/EHS, 90/365/EHS a 93/96/EHS.**

2) **Článek 4 nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004 ze dne 29. dubna 2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení, ve spojení s čl. 3 odst. 3 a čl. 70 odst. 2 tohoto nařízení, musí být vykládán v tom smyslu, že brání právní úpravě členského státu, podle které je nárok na zvláštní nepříspěvkové peněžité dávky státního příslušníka jiného členského státu a jeho nezletilých dětí, kteří mají všichni v prvně zmíněném členském státě právo pobytu na základě článku 10 nařízení č. 492/2011 z důvodu plnění povinné školní docházky těmito dětmi v tomtéž státě a jsou v tomto státě pojištěni v systému sociálního zabezpečení ve smyslu čl. 3 odst. 1 nařízení č. 883/2004, za všech okolností a automaticky vyloučen.**

Podpisy.